FORSLAG TIL AFGØRELSE FRA GENERALADVOKAT YVES BOT

fremsat den 15. februar 2007 [1]

1. Denne præjudicielle forelæggelse vedrører for første gang fortolkningen af artikel 5, nr. 1, i Rådets forordning (EF) nr. 44/2001 [2], som indfører specielle kompetenceregler i sager om kontraktforhold, der fraviger den principielle kompetence ved sagsøgtes bopæl.

2. Denne bestemmelse fastsætter i litra b), at når tvisten vedrører en international aftale om salg af varer, kan sagsøgeren sagsøge sagsøgte ved retten på det sted, hvor varerne i henhold til aftalen er blevet leveret eller skulle have været leveret.

3. I denne sag er spørgsmålet, om nævnte bestemmelse finder anvendelse, og i givet fald på hvilken måde, når påstanden vedrører varer, der er blevet leveret flere steder på en medlemsstats område.

4. I dette forslag til afgørelse vil jeg antage, at artikel 5, nr. 1, litra b), i forordning nr. 44/2001 finder anvendelse, når der foreligger en flerhed af leveringssteder, på betingelse af, at de alle befinder sig på en enkelt medlemsstats område. Jeg vil ligeledes redegøre for, at når påstanden uden forskel vedrører alle leverancerne, henhører spørgsmålet, om sagsøgeren kan sagsøge sagsøgte ved retten på et hvilket som helst leveringssted, eller om han skal anlægge sag specifikt ved retten på et af disse steder, under national ret, og at hvis nationale retsregler ikke indeholder nogen regel herom, kan sagsøgeren sagsøge sagsøgte ved retten på det leveringssted, han måtte vælge.

I — Retsforskrifter

5. Forordning nr. 44/2001 blev vedtaget med hjemmel i bestemmelserne i EF-traktatens afsnit IV, som giver Det Europæiske Fællesskab kompetence til at vedtage foranstalt-

1 — Originalsprog: fransk.

2 — Forordning af 22.12.2000 om retternes kompetence og om anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser på det civil- og handelsretlige område (EFT 2001 L 12, s. 1).

ninger vedrørende samarbejde om civilretlige spørgsmål, der er nødvendige for det indre markeds funktion.

6. Forordningen skal erstatte Bruxelles-konventionen af 27. september 1968 om retternes kompetence og om fuldbyrdelse af retsafgørelser i borgerlige sager, herunder handelssager [3], i alle medlemsstaterne [4]. Forordning nr. 44/2001 trådte i kraft den 1. marts 2002. Den finder kun anvendelse på retssager, der er anlagt, og på officielt bekræftede dokumenter, der er udstedt efter forordningens ikrafttræden [5].

7. Forordningen er i vidt omfang inspireret af Bruxelles-konventionen, hvormed fællesskabslovgiver har ønsket at skabe en reel kontinuitet [6]. Forordningen gentager ordningen med de i konventionen omhandlede kompetenceregler, som bygger på den principielle kompetence ved retterne på sagsøgtes bopæl, hvortil kommer regler om enekompetence eller samtidig kompetence.

8. Artikel 2, stk. 1, i forordning nr. 44/2001 bestemmer:

»Med forbehold af bestemmelserne i denne forordning skal personer, der har bopæl på en medlemsstats område, uanset deres nationalitet, sagsøges ved retterne i denne medlemsstat.«

9. Artikel 5 i forordning nr. 44/2001 har følgende ordlyd:

»En person, der har bopæl på en medlemsstats område, kan sagsøges i en anden medlemsstat

3 — EFT 1978 L 304, s. 17. Konvention som ændret ved konventionen af 9.10.1978 om Kongeriget Danmarks, Irlands og Det Forenede Kongerige Storbritannien og Nordirlands tiltrædelse (EFT L 304, s. 1, og — den ændrede tekst — s. 77), ved konventionen af 25.10.1982 om Den Hellenske Republiks tiltrædelse (EFT L 388, s. 1), ved konventionen af 26.5.1989 om Kongeriget Spaniens og Den Portugisiske Republiks tiltrædelse (EFT L 285, s. 1) og ved konventionen af 29.11.1996 om Republikken Østrigs, Republikken Finlands og Kongeriget Sveriges tiltrædelse (EFT 1997 C 15, s. 1). Der er blevet offentliggjort en konsolideret udgave af Bruxelles-konventionen som ændret ved de fire tiltrædelseskonventioner (EFT 1998 C 27, s. 1, herefter »Bruxelles-konventionen«).

4 — Tre medlemsstater, Kongeriget Danmark, Irland og Det Forenede Kongerige Storbritannien og Nordirland, deltager principielt ikke i foranstaltninger, der er vedtaget med hjemmel i traktatens afsnit IV. Ikke desto mindre har Irland og Det Forenede Kongerige godtaget at være bundet af forordning nr. 44/2001 (jf. betragtning 20 hertil). Kongeriget Danmark har ligeledes godtaget at anvende forordning nr. 44/2001 i henhold til aftale af 19.10.2005 godkendt ved Rådets afgørelse 2005/790/EF af 20.9.2005 om undertegnelse på Fællesskabets vegne af aftalen mellem Det Europæiske Fællesskab og Kongeriget Danmark om retternes kompetence og om anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser på det civil- og handelsretlige område (EUT L 299, s. 61). I overensstemmelse med artikel 68 i forordning nr. 44/2001 finder Bruxelles-konventionen fortsat anvendelse på de dele af medlemsstaternes område, som ikke er omfattet af traktatens anvendelsesområde, således som defineret i artikel 299. Endelig har forordning nr. 44/2001 siden den 1.5.2004 fundet anvendelse på de ti nye medlemsstater i Den Europæiske Union.

5 — Forordningens artikel 66.

6 — Betragtning 19 til forordning nr. 44/2001.

1) a) i sager om kontraktforhold, ved retten på det sted, hvor den forpligtelse, der ligger til grund for sagen, er opfyldt eller skal opfyldes

b) ved anvendelsen af denne bestemmelse, og medmindre andet er aftalt, er opfyldelsesstedet for den forpligtelse, der ligger til grund for sagen:

— ved salg af varer, det sted i en medlemsstat, hvor varerne i henhold til aftalen er blevet leveret eller skulle have været leveret

— ved levering af tjenesteydelser, det sted i en medlemsstat, hvor tjenesteydelserne i henhold til aftalen er blevet leveret eller skulle have været leveret

c) er litra b) ikke relevant, finder litra a) anvendelse

[...]«

II — Tvisten i hovedsagen

10. Tvisten i hovedsagen verserer mellem selskabet Color Drack GmbH [7], der har hjemsted i Schwarzach (Østrig), og selskabet LEXX International Vertriebs GmbH [8], der har hjemsted i Nürnberg (Tyskland).

11. Color Drack købte solbriller af LEXX International Vertrieb, som førstnævnte selskab selv betalte fuldt ud, men som af sidstnævnte selskab blev leveret direkte til Color Dracks kunder forskellige steder i Østrig.

12. Color Drack returnerede efterfølgende de briller, der ikke var blevet solgt, til LEXX International Vertrieb, og anmodede dette selskab om tilbagebetaling af et beløb på 9 291,56 EUR med tillæg af renter og omkostninger. Da beløbet ikke blev betalt, anlagde Color Drack den 10. maj 2004 sag med påstand om betaling heraf mod LEXX International Vertrieb ved Bezirksgericht St. Johann im Pongau (Østrig), hvorunder sagsøgers hjemsted henhører.

13. Denne ret erklærede at have stedlig kompetence til at træffe afgørelse i sagen i

7 — Herefter »Color Drack«.

8 — Herefter »LEXX International Vertrieb«.

henhold til artikel 5, nr. 1, litra b), i forordning nr. 44/2001. Retten fandt, at opfyldelsesstedet for den forpligtelse, der skulle tages i betragtning for så vidt angår tilbagetagelse af varer, der ikke var blevet solgt, var Color Dracks etableringssted. Retten gav ligeledes Color Drack medhold i sagens realitet.

14. Landesgericht Salzburg (Østrig), hvortil LEXX International Vertrieb havde appelleret sagen, ophævede denne dom med den begrundelse, at førsteinstansen ikke havde stedlig kompetence.

15. Appelinstansen fandt, at artikel 5, nr. 1, litra b), i forordning nr. 44/2001 fastsætter et enkelt tilknytningssted for samtlige krav, der udspringer af købsaftalen, herunder krav om tilbagebetaling efter returnering af varer. Ifølge retten er den selvstændige afgrænsning i henhold til denne bestemmelse af et sådant tilknytningssted ikke mulig, når varerne er blevet leveret til flere kunder forskellige steder i Østrig.

16. Landesgericht Salzburg udledte heraf, at i det omfang artikel 5, nr. 1, litra b), i forordning nr. 44/2001 ikke finder anvendelse, er det bestemmelserne i samme forordnings artikel 5, nr. 1, litra a), der i henhold til artikel 5, nr. 1, litra c), skal finde anvendelse. Color Drack burde i overensstemmelse med disse sidstnævnte bestemmelser have anlagt sag med en betalingspåstand ved retten i Nürnberg, der ville have kompetence som retten på det sted, hvor den forpligtelse, der ligger til grund for påstanden, skal opfyldes.

17. Oberster Gerichtshof (Østrig), hvortil Color Drack appellerede sagen, har besluttet at udsætte sagen og at forelægge Domstolen et præjudicielt spørgsmål om fortolkning af artikel 5, nr. 1, litra b), i forordning nr. 44/2001.

18. Retten har i forelæggelsesafgørelsen redegjort for, at den forstår bestemmelsen på følgende måde. For det første skal den fortolkes strengt, da den fastsætter en speciel kompetence. Dernæst fastsætter artikel 5, nr. 1, litra b), i forordning nr. 44/2001 i modsætning til Bruxelles-konventionens artikel 5, nr. 1, et enkelt tilknytningssted for samtlige krav, der udspringer af en aftale om køb af varer eller levering af tjenesteydelser. Endelig er det stedet, hvor ydelsen faktisk blev leveret, der er det afgørende kriterium for den internationale kompetence.

19. Ifølge Oberster Gerichtshof kan der ikke være tvivl om, at den ret, hvorved Color

Drack i første instans anlagde sag, havde kompetence, hvis alle varerne var blevet leveret til dette selskab i Schwarzach. Retten har imidlertid stillet spørgsmålstegn ved, om denne kompetence kan fastholdes, når varerne ikke er blevet leveret et enkelt sted inden for denne jurisdiktion, men på forskellige steder i erhververens medlemsstat.

20. Det er på baggrund af disse betragtninger, at Oberster Gerichtshof har besluttet at udsætte sagen og at forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:

»Skal artikel 5, nr. 1, litra b), i [forordning nr. 44/2001] fortolkes således, at en sælger, der har hjemsted på en medlemsstats område, og som efter aftale har leveret varer til sin køber, som har hjemsted på en anden medlemsstats område, på forskellige steder i denne anden medlemsstat, kan sagsøges af køberen vedrørende et kontraktligt krav, der angår samtlige (del-)leverancer ved retterne på et af disse (opfyldelses-)steder, i givet fald efter sagsøgerens valg?«

III — Analyse

21. Oberster Gerichtshof har i forelæggelsesafgørelsen bemærket, at rettens afgørelser ikke kan appelleres ifølge de nationale retsregler. Retten har dermed kompetence i overensstemmelse med artikel 68 EF til at forelægge Domstolen et præjudicielt spørgsmål om fortolkningen af en bestemmelse i forordning nr. 44/2001.

22. Det er ligeledes ubestridt, at forordning nr. 44/2001 finder anvendelse i denne sag, eftersom den aftale, Color Drack støtter søgsmålet på, vedrører salg af varer, og eftersom sagen med en betalingspåstand blev anlagt efter den 1. marts 2002.

23. Det af den forelæggende ret stillede spørgsmål rejser to problemer. Retten ønsker for det første oplyst, om artikel 5, nr. 1, litra b), i forordning nr. 44/2001 finder anvendelse, når varerne i overensstemmelse med parternes aftale er blevet leveret forskellige steder på en enkelt medlemsstats område.

24. Dernæst ønsker den forelæggende ret præciseret, om sagsøgeren i bekræftende fald kan sagsøge sagsøgte ved retten på et leveringssted efter eget valg, når sagen vedrører alle leverancerne.

25. Jeg vil behandle hvert af disse punkter efter tur.

A — *Anvendelsen af artikel 5, nr. 1, litra b), i forordning nr. 44/2001 i tilfælde af en flerhed af leveringssteder på en enkelt medlemsstats område*

26. LEXX International Vertrieb samt den tyske og den italienske regering har anført, at artikel 5, nr. 1, litra b), i forordning nr. 44/2001 ikke finder anvendelse i tilfælde af en flerhed af leveringssteder.

27. Den tyske regering har gjort gældende, at bestemmelsens anvendelse i dette tilfælde er i strid med bestemmelsens ordlyd, som omtaler et enkelt leveringssted [9]. Ifølge denne regering strider en sådan anvendelse ligeledes mod forordningens opbygning. Regeringen har i denne henseende redegjort for, at den omtvistede bestemmelse som en speciel kompetenceregel skal fortolkes strengt. Regeringen har ligeledes støttet sig på forordningens artikel 5, nr. 1, litra c), hvorefter artikel 5, nr. 1, litra a), finder anvendelse, når betingelserne i samme bestemmelses litra b), ikke er opfyldt.

28. Den tyske regering har, støttet af den italienske regering, også henvist til formålet med artikel 5, nr. 1, litra b), i forordning nr. 44/2001. Regeringen har anført, at denne bestemmelse har til formål at gøre det muligt for aftaleparterne at fastlægge den ret, der er kompetent til at påkende sager vedrørende aftalen, og at undgå, at der opstår flere værneting. Regeringen har anført, at bestemmelsen ikke kun regulerer den internationale kompetence for retterne i en medlemsstat, men ligeledes deres stedlige kompetence.

29. Den tyske og den italienske regering har understreget, at det i tilfælde af levering på forskellige steder ikke er muligt at fastlægge et enkelt opfyldelsessted i henhold til kriterierne i artikel 5, nr. 1, litra b), i forordning nr. 44/2001, og at det er i strid med bestemmelsens formål at gøre det muligt for sagsøgeren at anlægge sag på et af disse leveringssteder eller på hvert af disse steder.

30. Den italienske regering har i øvrigt bemærket, at kompetencevalgmuligheden i artikel 5, nr. 1, i forordning nr. 44/2001 blev vedtaget af retsplejehensyn. Ifølge denne

9 — Den tyske regering har i denne henseende henvist til den tyske udgave (»der Ort in einem Mitgliedstaat«), den engelske udgave (»the place in a Member State«) og den franske udgave (»le lieu d'un État membre«).

regering er det imidlertid ikke muligt i tilfælde af en flerhed af opfyldelsessteder at fastlægge det sted, hvor der er den tætteste tilknytning mellem tvisten og den kompetente ret.

31. Endelig har den tyske regering anført, at dens analyse er i overensstemmelse med Domstolens stillingtagen i Besix-dommen [10], hvori Domstolen fandt, at kompetencevalgmuligheden i sager om kontraktforhold i Bruxelles-konventionens artikel 5, nr. 1, ikke fandt anvendelse i tilfælde af en påstand om en undladelsesforpligtelse, som ikke indeholdt nogen geografisk begrænsning.

32. Jeg er ikke enig i denne analyse. Det er min opfattelse, som deles af Det Forenede Kongeriges regering og af Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber, at kompetencevalgmuligheden i artikel 5, nr. 1, litra b), i forordning nr. 44/2001 finder anvendelse, når varerne i overensstemmelse med parternes aftale er blevet leveret på forskellige steder i en enkelt medlemsstat.

33. Jeg støtter min opfattelse på den ordning, der er indført med artikel 5, nr. 1, i forordning nr. 44/2001, og på forordningens formål, sammenholdt med den valgfrie kompetenceordning i sager om kontraktforhold i Bruxelles-konventionen og ulemperne heri.

34. Jeg vil, inden jeg redegør for begrundelsen herfor, begynde med at anføre årsagerne til, at det behandlede spørgsmål efter min opfattelse ikke finder sit svar i ordlyden af artikel 5, nr. 1, litra b), i forordning nr. 44/2001.

1. Ordlyden af artikel 5, nr. 1, litra b), i forordning nr. 44/2001

35. I modsætning til den tyske regering er det min opfattelse, at ordlyden af artikel 5, nr. 1, litra b), i forordning nr. 44/2001 ikke gør det muligt at behandle spørgsmålet, om kompetencevalgmuligheden i denne bestemmelse kan eller ikke kan finde anvendelse i tilfælde af en flerhed af leveringssteder.

36. Jeg mener i denne henseende ikke, at svaret på dette spørgsmål kan udledes af henvisningen til et enkelt leveringssted, således som den forekommer i sætningen

10 — Dom af 19.2.2002, sag C-256/00, Sml. I, s. 1699.

»det sted i en medlemsstat, hvor varerne i henhold til aftalen er blevet leveret eller skulle have været leveret«.

37. Det spørgsmål, Domstolen skal besvare, vedrører nemlig bestemmelsens materielle anvendelsesområde. Dette anvendelsesområde fastlægges i den omtvistede bestemmelse af begrebet »salg af varer« og ikke af sætningen »det sted i en medlemsstat, hvor varerne i henhold til aftalen er blevet leveret eller skulle have været leveret«. Dette sætningsled angiver alene kriteriet om stedlig kompetence i tilfælde af et salg af varer. Det præciserer, hvilket opfyldelsessted der skal lægges til grund ved denne kontrakttype for at fastlægge den kompetente ret.

38. Endvidere bestemmer artikel 5, nr. 1, litra b), i forordning nr. 44/2001, at sagsøgeren kan anlægge sag ved »retten« på stedet for varernes levering. I henhold til rækkevidden af retternes stedlige kompetence i den pågældende medlemsstat, således som den er defineret i de nationale retsregler, kan leverancerne til disse forskellige steder i medlemsstaten være omfattet af et og samme værneting. Flere leveringssteder på en og samme medlemsstats område fører derfor ikke nødvendigvis til, at flere end en ret udpeges som kompetent.

39. Selv om jeg udelukkende har støttet mig på ordlyden af artikel 5, nr. 1, litra b), i forordning nr. 44/2001 og på henvisningen heri til et enkelt leveringssted, er der følgelig fortsat et spørgsmål om, hvorvidt denne bestemmelse finder anvendelse, når alle leverancerne er sket inden for et værneting.

40. Disse betragtninger viser efter min opfattelse, at det ikke er muligt af ordlyden af artikel 5, nr. 1, litra b), i forordning nr. 44/2001 at udlede klare og præcise angivelser, som giver mulighed for at besvare spørgsmålet, om denne bestemmelse finder anvendelse, og i givet fald på hvilken måde i tilfælde af en flerhed af leveringssteder.

41. I overensstemmelse med fast retspraksis skal en fællesskabsbestemmelses ordlyd fortolkes under hensyn til ordningen i og formålene med de retsforskrifter, som den er en del af, når ordlyden ikke i sig selv gør det muligt med sikkerhed at fastlægge, hvorledes den skal forstås og anvendes i en given situation [11]. Svaret på det behandlede

11 — Dom af 16.5.2002, sag C-63/00, Schilling og Nehring, Sml. I, s. 4483, præmis 24, og af 10.12.2002, sag C-491/01, British American Tobacco (Investments) og Imperial Tobacco, Sml. I, s. 11453, præmis 203-206 og den deri nævnte retspraksis. Jf. vedrørende en nylig anvendelse dom af 14.12.2006, sag C-283/05, ASML, Sml. I, s. 12041, præmis 16 og 22.

spørgsmål skal derfor fastlægges under hensyn til opbygningen af og formålene med forordning nr. 44/2001.

2. Den i artikel 5, nr. 1, i forordning nr. 44/2001 indførte ordning og forordningens formål

a) Den valgfrie kompetenceordning i sager om kontraktforhold i Bruxelles-konventionen og fortolkningen heraf i retspraksis

44. Bruxelles-konventionen blev vedtaget af medlemsstaterne med hjemmel i EF-traktatens artikel 220 [12], hvorefter de opfordres til at indlede forhandlinger med henblik på at sikre borgerne en forenkling af formaliteterne vedrørende gensidig anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser og voldgiftskendelser.

42. Således som jeg har anført, er forordning nr. 44/2001, der erstatter Bruxelles-konventionen, i vidt omfang inspireret af denne konvention og skaber kontinuitet hermed. Jeg har ligeledes vist, at artikel 5, nr. 1, i forordning nr. 44/2001 udgør en nyskabelse i forhold til indholdet af konventionens artikel 5, nr. 1.

45. Konventionen har ifølge sine betragtninger til formål at opstille simple regler, der er gunstige for den frie udveksling af retsafgørelser. Konventionen har således ifølge Domstolen til formål at »gennemføre en harmonisering af de kontraherende staters regler om retternes kompetence, således at det [...] undgås, at flere retsinstanser har kompetence til at pådømme tvister, som udspringer af samme retsforhold, samt at styrke retsbeskyttelsen af de i Fællesskabet bosiddende personer, således at såvel sagsøgeren let kan afgøre, ved hvilken ret han kan anlægge sag, og sagsøgte med rimelighed kan forudse, ved hvilken ret han kan blive sagsøgt« [13].

43. Med henblik på at forstå rækkevidden af denne nyskabelse og de konsekvenser, der skal udledes heraf for så vidt angår betingelserne for anvendelse af artikel 5, nr. 1, litra b), i forordning nr. 44/2001, forekommer det nødvendigt at erindre om indholdet af den valgfrie kompetenceordning i sager om kontraktforhold i Bruxelles-konventionen og vanskelighederne heri, som fællesskabslovgiver har ønsket at afhjælpe med forordningen.

12 — Nu artikel 293 EF.

13 — Dom af 13.7.1993, sag C-125/92, Mulox IBC, Sml. I, s. 4075, præmis 11.

46. Bruxelles-konventionen ønsker dermed at undgå, at flere retter har kompetence vedrørende det samme retsforhold, ved at harmonisere reglerne om den internationale kompetence for retterne i medlemsstaterne gennem simple bestemmelser, som gør det muligt for parterne let at identificere den kompetente ret.

47. Disse formål er iværksat med konventionens artikel 2, som opstiller den principielle regel om, at den kompetente ret er retten på sagsøgtes bopæl.

48. De kontraherende parter i konventionen bestemte, at denne principielle kompetence kunne fraviges. De indførte flere regler om speciel kompetence, hvoraf nogle er præceptive, såsom på området for fast ejendom, forsikring og forbrugeraftaler, og andre er fakultative, i Bruxelles-konventionens artikel 5, navnlig i sager om kontraktforhold, underholdspligt og skadeserstatning.

49. Disse regler om speciel kompetence blev vedtaget for at opfylde et præcist formål. Hvad angår reglerne i denne artikel 5 ønskede de kontraherende parter at give sagsøgeren mulighed for at anlægge sag ved den ret, der var fysisk tættest på tvistens forhold, og som var bedst i stand til at bedømme disse forhold. Reglerne hviler ifølge Jenard-rapporten [14] på, »at der er en snæver forbindelse mellem en retstvist og den ret, der er kompetent til at afgøre den«.

50. Bruxelles-konventionens artikel 5 bestemmer således i sin oprindelige udgave, at sagsøgte i sager om kontraktforhold kunne anlægge sag ved retten på »det sted, [hvor forpligtelsen] er opfyldt eller skal opfyldes«.

51. Domstolen har præciseret, dels hvilken forpligtelse der skal tages i betragtning, dels hvordan det sted, hvor denne forpligtelse skal opfyldes, skal fastlægges.

52. Domstolen udtalte således i dom af 6. oktober 1976, De Bloos [15], at den forpligtelse, der skal tages i betragtning, er den forpligtelse, der svarer til den kontraktmæssige rettighed, sagsøgeren påberåber sig som grundlag for søgsmålet [16]. Der er således tale

14 — EFT 1979 C 59, s. 1 og 22.

15 — Sag 14/76, Sml. s. 1497, præmis 11 og 13.

16 — Denne fortolkning blev bekræftet ved indgåelsen af konventionen af 9.10.1978 om Kongeriget Danmarks, Irlands og Det Forenede Kongerige Storbritannien og Nordirlands tiltrædelse, som i visse sprogudgave ændrede Bruxelles-konventionens artikel 5, nr. 1, med henblik på at præcisere, at den forpligtelse, hvis opfyldelsessted fastlagde den kompetente ret i sager om kontraktforhold, er »den forpligtelse, der ligger til grund for sagen«. Den samme formulering er gentaget i artikel 5, nr. 1, litra b), i forordning nr. 44/2001.

om den aftaleforpligtelse, der konkret ligger til grund for sagen, eller med andre ord den forpligtelse, hvis manglende opfyldelse gøres gældende.

53. Samme dag udtalte Domstolen i Tessili-dommen [17], at det sted, hvor den forpligtelse, der ligger til grund for sagen, er opfyldt eller skal opfyldes, skal bestemmes i henhold til den materielle lov, der er anvendelig på den omtvistede forpligtelse i medfør af lovvalgsreglerne ved den ret, sagen er indbragt for.

b) Problemerne i Bruxelles-konventionens artikel 5, nr. 1

54. Bruxelles-konventionens artikel 5, nr. 1, således som den er fortolket i retspraksis, har givet anledning til adskillige kritiske kommentarer. Blandt vanskelighederne med denne bestemmelse forekommer tre utilstrækkeligheder for så vidt angår konventionens formål mig at være relevante i forbindelse med den foreliggende tvist.

55. Den første utilstrækkelighed vedrører risikoen for, at der er flere retter, som har kompetence til at påkende tvister vedrørende den samme aftale.

56. Bruxelles-konventionen tilsigter, således som det er fremgået, at undgå, at der foreligger en flerhed af værneting for én og samme kontrakt, således at man modvirker risikoen for indbyrdes uforenelige afgørelser, og at man dermed letter anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser uden for den stat, hvor de er afsagt [18].

57. En samlet anvendelse af De Bloos-dommen og Tessili-dommen kan imidlertid have den følge, at sagsanlæg, der støttes på særskilte forpligtelser, men som udspringer af samme aftale, er omfattet af kompetencen hos flere retter i forskellige medlemsstater. Denne retspraksis fører nemlig til en opdeling af de forpligtelser, der følger af en og samme aftale, og til, at opfyldelsesstedet for den forpligtelse, der ligger til grund for sagen, bestemmes i henhold til den materielle lov, der er anvendelig på den omtvistede forpligtelse i medfør af lovvalgsreglerne ved den ret, sagen er indbragt for.

58. Den sag, som gav anledning til Leathertex-dommen [19], er et godt eksempel på følgerne af denne retspraksis. I den sag havde et belgisk selskab, der havde handlet som handelsagent for selskabet Leathertex, der havde hjemsted i Italien, sagsøgt dette selskab i Belgien med påstand om betaling af dels skyldig provision, dels godtgørelse for ophævelse af aftalen uden overholdelse af opsigelsesvarsel. Ifølge de belgiske lovvalgsregler skulle forpligtelsen til at betale godt-

17 — Dom af 6.10.1976, sag 12/76, Sml. s. 1473, præmis 13.

18 — Besix-dommen, præmis 27 og den deri nævnte retspraksis.

19 — Dom af 5.10.1999, sag C-420/97, Sml. I, s. 6747.

gørelse for ophævelsen af aftalen uden overholdelse af opsigelsesvarsel opfyldes i Belgien, mens forpligtelsen til at betale provision skulle opfyldes i Italien. Domstolen udtalte i dommen, at den belgiske ret i henhold til retspraksis i De Bloos-dommen og Tessili-dommen kun kunne påkende påstanden om betaling af godtgørelse for ophævelse uden overholdelse af opsigelsesvarsel, mens den anden påstand var omfattet af de italienske retters kompetence.

59. Domstolen forsøgte at begrænse virkningerne af denne praksis. Domstolen udtalte i Shenavai-dommen [20], at i de særlige tilfælde, hvor en tvist vedrører flere forpligtelser, der udspringer af en og samme kontrakt og ligger til grund for sagen, må den ret, sagen er indbragt for, ved afgørelsen af, om den er kompetent, anvende princippet om, at accessoriske krav følger hovedkravet [21].

60. Risikoen for, at der foreligger en flerhed af værneting, består imidlertid fuldt ud, når de pågældende forpligtelser — som i Leathertex-sagen — anses for at være ligeværdige. I dette tilfælde har den samme ret i henhold til Bruxelles-konventionens artikel 5, nr. 1, ikke kompetence til at påkende en samlet påstand vedrørende to ligeværdige forpligtelser, der følger af en og samme aftale, når disse forpligtelser i henhold til lovvalgsreglerne i den stat, hvori retten er beliggende, skal opfyldes i denne stat, henholdsvis i en anden kontraherende stat.

61. Den anden utilstrækkelighed i Bruxelleskonventionens artikel 5, nr. 1, vedrører den vanskelige iværksættelse og dermed resultatets manglende forudsigelighed for de kontraherende parter.

62. Således som det er fremgået, tilsigter Bruxelles-konventionen at give en normalt velunderrettet person mulighed for med rimelighed at kunne forudse, ved hvilken ret ud over retten i den stat, hvor han har bopæl, han kan blive sagsøgt [22]. Konventionen tilsigter således at styrke retsbeskyttelsen for de dér bosiddende fysiske og juridiske personer ved fastsættelse af fælles kompetenceregler med henblik på at sikre vished om fordelingen af kompetencen mellem de

20 — Dom af 15.1.1987, sag 266/85, Sml. s. 239.

21 — Præmis 19.

22 — Besix-dommen, præmis 26 og den deri nævnte retspraksis.

forskellige nationale retter, ved hvilke en bestemt sag kan anlægges [23].

63. For at anvendelsen af disse regler kan føre til et resultat, der er forudsigeligt for de erhvervsdrivende, skal de være meget simple. Metoden til at fastlægge den kompetente ret, således som den er defineret i De Bloos-dommen og Tessili-dommen, nødvendiggør imidlertid, at den nationale ret, der skal træffe afgørelse i tvisten, foretager flere komplekse analyser, hvis resultat ikke er let at forudsige for aftaleparterne.

64. Den ret, der skal træffe afgørelse i tvisten, skal således først karakterisere den aftaleforpligtelse, der ligger til grund for sagen. Hvis sagsøgeren støtter søgsmålet på flere forpligtelser, skal retten i givet fald afgøre, om der er et hierarki herimellem, som gør det muligt for den at behandle hele tvisten i overensstemmelse med Shenavai-dommen.

65. Den ret, der skal træffe afgørelse i tvisten, skal derefter behandle den lov, som ifølge dens nationale lovvalgsregler finder anvendelse på den forpligtelse, der ligger til grund for sagen. Retten skal således i givet fald henholde sig til konventionen om, hvilken lov der skal anvendes på kontraktlige forpligtelser, åbnet for undertegnelse i Rom den 19. juni 1980 [24].

66. I henhold til ordningen i denne konvention er den lov, der finder anvendelse på aftalen, den af parterne valgte lov. Hvis der ikke er valgt en lov, opstiller konventionen det princip, at aftalen skal reguleres af loven i den stat, hvortil den har den tætteste tilknytning, og det formodes — med visse undtagelser — at denne stat er den stat, hvor den part, der skal levere den karakteristiske ydelse, har sin sædvanlige bopæl på tidspunktet for aftalens indgåelse.

67. Den materielle lov, som således er valgt, kan ligeledes være en international konvention, der er undertegnet og ratificeret af den pågældende medlemsstat, såsom De Forenede Nationers konvention om internationale køb undertegnet i Wien den 11. april 1980.

23 — Præmis 25.

24 — EFT L 266, s. 1, herefter »Rom-konventionen«. I det omfang Bruxelles-konventionen indeholder kompetencevalgmuligheder, som gør det muligt for sagsøgeren at vælge mellem retter i flere medlemsstater, kan disse medlemsstater frygte, at sagsøgeren vælger at anlægge sag ved en ret af den ene årsag, at den lov, der gælder her, er mere gunstig for ham. Rom-konventionen har til formål at nedbringe denne risiko, som almindeligvis kaldes »forum shopping«, ved at fastlægge de materielle nationale retsregler, der finder anvendelse på den ret, som behandler tvisten. Konventionen tilsigter således, at den materielle afgørelse er den samme, uanset hvilken ret, tvistens parter har valgt. Konventionen fandt anvendelse i alle femten medlemsstater i Unionen inden udvidelsen den 1.5.2004. De ti medlemsstater, der tiltrådte Unionen på denne dato, har ligeledes undertegnet Rom-konventionen den 14.4.2005. Den 14.1.2003 tog Kommissionen skridt til at omdanne denne konvention til en forordning. Den 15.12.2005 fremlagde Kommissionen et forslag til en sådan forordning (forslag til Europa-Parlamentets og Rådets forordning om lovvalgsregler for kontraktlige forpligtelser (Rom I), KOM(2005) 650 endelig).

68. Endelig skal retten på grundlag af den gældende materielle lov fastlægge opfyldelsesstedet for den omtvistede aftaleforpligtelse. Retten kan kun opretholde sin kompetence, hvis dette sted befinder sig inden for rettens stedlige kompetence.

69. Denne metode er derfor kompleks, og den går over anvendelsen af internationale konventioner, som hver især kan give anledning til store fortolkningsproblemer [25].

70. Den tredje utilstrækkelighed i Bruxelleskonventionens artikel 5, nr. 1, vedrører den omstændighed, at de regler, der skal tages i betragtning ved fastlæggelsen af værnetinget, ikke er de bedste til at angive den ret, der har den tætteste forbindelse med den tvist, der skal behandles.

71. Jeg har vist, at den mulighed, som denne bestemmelse giver sagsøgeren for at fravige det generelle princip om, at retterne på sagsøgtes bopæl har kompetence, har til formål at give sagsøgeren mulighed for at anlægge sag ved den ret, der er tættest på tvistens oplysninger.

72. Dette formål skal ganske vist forenes med retssikkerhedsmæssige hensyn og nærmere bestemt hensynet til forudsigelighed, som ligeledes forfølges med Bruxelles-konventionen, og hvis forrang Domstolen har anerkendt i forhold til nærhedshensynet. Endvidere udgør den omstændighed, at der er en tilknytning mellem retten og tvisten, ikke sig selv kompetencekriteriet i Bruxelleskonventionens artikel 5, nr. 1, eftersom det udtrykkelige kompetencekriterium i denne bestemmelse er forpligtelsens opfyldelsessted [26].

73. Retssikkerhedshensynets forrang for nærhedshensynet kan derfor begrunde, at den ret, hvorved sagsøgeren har anlagt sag i henhold til Bruxelles-konventionens artikel 5, nr. 1, konkret ikke har den tætteste tilknytning til tvisten.

74. Det problem, der opstår med iværksættelsen af denne bestemmelse, er imidlertid mere generelt. Det vedrører det forhold, at de kriterier, der skal anvendes i henhold til De Bloos-dommen og Tessili-dommen, ikke er blevet fastsat i henhold til nærhedshensynet.

25 — Jf. bl.a. hvad angår Rom-konventionen problemet med forbindelsen mellem artikel 4, stk. 2, som fastsætter en formodning til fordel for loven på det sted, hvor den part, der skal levere den karakteristiske ydelse i aftalen, har sin sædvanlige bopæl, og artikel 4, stk. 5, som bestemmer, at denne formodning skal forkastes, når det følger af sagens omstændigheder, at aftalen har en tættere tilknytning til en anden stat.

26 — Dom af 29.6.1994, sag C-288/92, Custom Made Commercial, Sml. I, s. 2913, præmis 14 og 15.

75. Ifølge den metode til fastlæggelse af opfyldelsesstedet, der kan udledes af Domstolens praksis, skal det fastlægges ved anvendelse af medlemsstaternes materielle retsregler eller en international konvention, som harmoniserer disse materielle retsregler, og disse tekster har ikke til formål at fastlægge retternes kompetence. Det følger heraf for så vidt angår betalingen af et pengebeløb, at den ret, hvis kompetence anerkendes i henhold til denne metode, er retten på debitors eller kreditors bopæl alt efter, om betalingen i henhold til gældende national ret skal hentes på debitors bopæl eller bringes til kreditors bopæl.

76. Det er imidlertid tilladt at antage, at nærhedshensynet i alle disse tilfælde reelt kun får betydning og reelt kun kan opfyldes, når den kompetente ret er retten på det sted, hvor aftalen materielt eller in natura skal opfyldes. Denne rets kompetence er således begrundet, fordi den på grund af dens nærhed med opfyldelsesstedet for den karakteristiske ydelse i henhold til aftalen er bedre i stand til at bedømme de materielle beviser eller vidneudsagn, som parterne har påberåbt sig, og således i givet fald selv kan træffe afgørelse om sagens faktiske omstændigheder.

77. Det er på grundlag af disse betragtninger, at den nye ordning med kompetencevalgmuligheder i sager om kontraktforhold, der er indført ved forordning nr. 44/2001, og formålene hermed skal undersøges.

c) Den nye ordning med kompetencevalgmuligheder i sager om kontraktforhold, der er indført ved forordning nr. 44/2001

78. Når jeg undersøger formålene med forordning nr. 44/2001, fastslår jeg, at den ligesom alle de foranstaltninger, der er truffet inden for samarbejdet om civilretlige spørgsmål, har til formål i overensstemmelse med artikel 65 EF at forbedre og forenkle de gældende regler.

79. Det følger i denne henseende af anden og ellevte betragtning til forordningen, at den tilsigter at gøre reglerne for retternes kompetence på det civil- og handelsretlige område ensartede gennem kompetenceregler, der frembyder en »høj grad af forudsigelighed«.

80. Hvad angår disse reglers indhold er de som i Bruxelles-konventionen baseret på sagsøgtes bopæl som det principielle kriterium, og denne kompetence bør, således som det fremgår af 11. betragtning til forordning nr. 44/2001, altid kunne gøres gældende. Ligeledes bør denne principielle kompetence ligesom i konventionen suppleres med alternative værneting.

81. Fællesskabslovgiver har i denne henseende udtrykkeligt bekræftet, at det er rettens

nære tilknytning til tvisten, disse specielle kompetencer skal støttes på. Således som det fremgår af 12. betragtning til forordning nr. 44/2001, er disse specielle kompetencer tilladt på grund af en sags nære tilknytning til en bestemt ret eller af hensynet til god retspleje.

82. For at iværksætte disse forskellige formål adskiller ordningen med kompetencevalgmuligheder i sager om kontraktforhold i forordning nr. 44/2001 sig meget klart fra ordningen i Bruxelles-konventionen.

83. Artikel 5, nr. 1, litra b), i forordning nr. 44/2001 fastsætter således et selvstændigt kompetencekriterium for de to hyppigste former for aftaler i internationale handelsforhold, som er aftaler om salg af varer og om levering af tjenesteydelser.

84. Endvidere er det selvstændige kompetencekriterium i de to tilfælde opfyldelsesstedet for den karakteristiske ydelse i aftalen, dvs. stedet for levering af varer for så vidt angår aftalen om salg og stedet for erlæggelse af tjenesteydelser for så vidt angår aftalen om levering af tjenesteydelser.

85. På dette tidspunkt i min analyse udleder jeg følgende vejledning af den ordning, der er indført ved artikel 5, nr. 1, i forordning nr. 44/2001, og formålene med denne forordning.

86. Hvad for det første angår aftaler om salg af varer og levering af tjenesteydelser er det bestemmelserne i artikel 5, nr. 1, litra b), i forordning nr. 44/2001, der på en eller anden måde udgør den »principielle« specielle kompetenceregel. Bestemmelsen i forordningens artikel 5, nr. 1, litra a), som gentager den gamle regel i Bruxelles-konventionen [27], spiller for disse to aftaleformer kun en rent subsidiær rolle. Således som det udtrykkeligt er anført i forordningens artikel 5, nr. 1, litra c), finder denne bestemmelses litra a), kun anvendelse, hvis bestemmelsens litra b), er ikke relevant.

87. For det andet kan den specielle kompetenceregel i artikel 5, nr. 1, litra b), i forordning nr. 44/2001 finde anvendelse på alle påstande, der støttes på en aftale. Således som det fremgår af den begrundelse, hvor-

27 — Det bemærkes, at Bruxelles-konventionen artikel 5, nr. 1, litra a), bestemmer, at »i sager om kontraktforhold, [kan en person, der har bopæl på en medlemsstats område, sagsøges i en anden medlemsstat] ved retten på det sted, hvor den forpligtelse, der ligger til grund for sagen, er opfyldt eller skal opfyldes«.

med Kommissionen den 14. juli 1999 [28] foreslog Rådet for Den Europæiske Union denne tekst, har fællesskabslovgiver med andre ord ønsket at sætte en stopper for, at flere retter kan have kompetence til at påkende sager, der støttes på den samme aftale.

88. Stedet for levering af varer og tjenesteydelser udgør fremover kompetencekriteriet for alle sager, der kan anlægges på grundlag af en aftale om salg af varer eller levering af tjenesteydelser. Det finder anvendelse, uanset hvilken forpligtelse, der ligger til grund for sagen, og når påstanden vedrører flere forpligtelser.

89. Det følger heraf, at artikel 5, nr. 1, litra b), i forordning nr. 44/2001 kan finde anvendelse på en påstand, således som i denne sag, om tilbagebetaling for varer i henhold til en klausul om tilbagetagelse. Denne analyse deles i øvrigt af den forelæggende ret, hvorefter artikel 5, nr. 1, i forordning nr. 44/2001 fastsætter et enkelt tilknytningssted for samtlige krav, der udspringer af en aftale, og således også for alle afledte kontraktlige krav som i denne sag.

90. For det tredje udgør den omstændighed, at der er en tilknytning mellem retten og tvisten, ligesom i den med Bruxelles-konventionen indførte ordning, ikke sig selv kompetencekriteriet i artikel 5, nr. 1, litra b), i forordning nr. 44/2001. Denne tilknytning er kun den begrundelse, som denne specielle kompetence støttes på. Kompetencekriteriet er leveringsstedet for varer eller for tjenesteydelser.

91. Det følger heraf, at denne bestemmelses hovedformål er retssikkerheden, i henhold til hvilken de fælles kompetenceregler skal frembyde en høj grad af forudsigelighed. Fællesskabslovgiver har ved som kompetencekriterium at anvende et selvstændigt kriterium forladt den komplekse ordning til fastlæggelse af aftalens opfyldelsessted i Tessili-dommen. Ved som selvstændigt kriterium at anvende en oplysning, der oftest er rent faktuel og dermed let identificerbar for parterne, giver det på samme måde mulighed for med rimelighed at forudse, ved hvilken anden ret end retten i sagsøgtes bopælsstat, en tvist, der udspringer af aftalen, kan anlægges.

92. I den ved artikel 5, nr. 1, litra b), i forordning nr. 44/2001 indførte ordning sikres retssikkerheden således, fordi aftaleparterne ved, at alle sagsanlæg, der udspringer af denne aftale, kan indbringes for retten

28 — Forslag til Rådets forordning (EF) om retternes kompetence og om anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser i borgerlige sager, herunder handelssager (KOM(1999) 348 endelig).

på stedet for varernes eller tjenesteydelsernes levering.

93. Endvidere kan der bedre tages hensyn til den begrundelse, der i denne ordning ligger bag denne specielle kompetence, fordi den kompetente ret er retten på det sted, hvor opfyldelsen af den karakteristiske ydelse i aftalen skal finde sted. Hvis aftalen er blevet opfyldt, eller den materielle opfyldelse er blevet påbegyndt, vil den udpegede ret derfor i de fleste tilfælde være fysisk tættest på de beviser, som kan være af relevans for tvistens løsning.

94. Det skal nu undersøges, om en sådan ordning kan anvendes og opfylde formålene med forordning nr. 44/2001 i tilfælde af flere opfyldelsessteder i en enkelt medlemsstat.

d) Anvendelsen af artikel 5, nr. 1, litra b), i forordning nr. 44/2001 i tilfælde af en flerhed af leveringssteder i en enkelt medlemsstat

95. På baggrund af ovenstående forhold fører spørgsmålet, om artikel 5, nr. 1, litra b), i forordning nr. 44/2001 skal finde anvendelse i tilfælde af en flerhed af leveringssteder, reelt til en undersøgelse af, om formålet om at sikre en høj grad af forudsigelighed kan opfyldes i et sådant tilfælde.

96. Det er min opfattelse, at dette er tilfældet, når alle leverancerne har fundet sted på en enkelt medlemsstats område.

97. Med henblik på at fastlægge den grad af forudsigelighed, som sagsøgte har krav på i henhold til forordning nr. 44/2001, skal der efter min opfattelse henvises til hovedformålet med denne forordning.

98. Forordningen har ifølge anden betragtning hertil til hovedformål at gøre reglerne for retternes kompetence på det civil- og handelsretlige område ensartede og forenkle formaliteterne med henblik på en hurtig og enkel anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser, der er truffet i en medlemsstat, i en anden medlemsstat.

99. Forordningen tilsigter at løse kompetencekonflikter i forbindelse med internationale tvister. Således som Det Forenede Kongeriges regering med rette har redegjort for, fastlægger forordning nr. 44/2001 den inter-

nationale kompetence for medlemsstaternes retter. Forordningen tilsigter ligeledes at undgå, at der indledes samtidige retsforhandlinger i flere medlemsstater, og at der træffes indbyrdes modstridende afgørelser i to af disse medlemsstater.

100. Dette sigte med forordning nr. 44/2001 kommer klart til udtryk i artikel 2, hvorefter personer, der har bopæl på en medlemsstats område, skal sagsøges »ved retterne i denne medlemsstat«. På samme måde anfører forordningens artikel 5, nr. 1, litra b), de betingelser, hvorunder en sådan person som en undtagelse fra artikel 2 »kan sagsøges i en anden medlemsstat«. Forordning nr. 44/2001 regulerer dermed ligesom Bruxelles-konventionen [29] internationale kompetencekonflikter mellem medlemsstaternes retsordener.

101. Den omstændighed, at der er flere leveringssteder inden for en og samme medlemsstat, og i givet fald flere retter i denne stat, der har kompetence til at påkende tvisten, rejser derfor ikke tvivl om, at formålet med forordning nr. 44/2001 kan opfyldes. Selv om det nemlig antages, at flere retter i den pågældende medlemsstat kan have kompetence, fordi der foreligger en flerhed af leveringssteder, forholder det sig nemlig fortsat således, at alle disse retter er beliggende i samme medlemsstat. Der er derfor ikke risiko for, at der træffes indbyrdes modstridende afgørelser af retter i forskellige medlemsstater.

102. Det kan ganske vist mod denne analyse anføres, at forordning nr. 44/2001 ikke kun finder international anvendelse, men også i et vist omfang har en »territorial« rækkevidde. Den kompetente ret i henhold til forordningens artikel 5, nr. 1, litra b), er således ikke en hvilken som helst ret i den pågældende medlemsstat. Fællesskabslovgiver har ønsket, at den ret, der skal påkende tvisten, er den nationale ret, der har materiel kompetence på det territoriale område, hvor varerne eller tjenesteydelserne er blevet leveret.

103. Denne præcisering tilsigter imidlertid blot at garantere, at denne nationale ret, der har kompetence, faktisk er den ret, der generelt er tættest knyttet til tvistens materielle forhold. Der bortses ikke fra dette formål i tilfælde af en flerhed af leveringssteder inden for en og samme medlemsstat. Når påstanden, således som det er tilfældet i denne sag, vedrører alle leverancerne, har alle retterne på det territorielle område, hvor

29 — Jf. i denne henseende Besix-dommen, præmis 25.

en eller flere af disse leverancer er blevet opfyldt, faktisk alle den samme nærhed til tvistens materielle forhold. Uanset hvilken ret sagsøgeren udvælger heriblandt, og for hvilken alle sager vedrørende aftalen mellem parterne kan anlægges, er nærhedshensynet opfyldt.

104. Det følger heraf, således som Kommissionen med rette har anført, at anvendelsen af artikel 5, nr. 1, litra b), i forordning nr. 44/2001 i tilfælde af en flerhed af leveringssteder i en enkelt medlemsstat er i overensstemmelse med det nærhedshensyn, der ligger bag denne specielle kompetenceregel.

105. Når jeg nu undersøger spørgsmålet fra den konkrete sagsøgtes synspunkt, er det endelig heller ikke min opfattelse, at den pågældende valgmulighed i tilfælde af en flerhed af leveringssteder på en medlemsstats område er i strid med den beskyttelse, som han bør kunne forvente af forordning nr. 44/2001.

106. Sagsøgte, der er part i en international aftale om salg, skal være forberedt på i henhold til den valgmulighed, som sagsøgeren har med artikel 5, nr. 1, litra b), i forordning nr. 44/2001, at selskabet eventuelt kan blive sagsøgt ved en ret i en anden medlemsstat end dets hjemstat. Sagsøgte ved, at sagsøgeren i overensstemmelse med denne bestemmelse kan sagsøge det ved retten på opfyldelsesstedet for den ydelse, der er karakteristisk for aftalen. I den foreliggende sag bør LEXX International Vertrieb, der har leveret de pågældende varer i Østrig, vide, at Color Drack i tilfælde af en tvist kan sagsøge selskabet ved en østrigsk ret.

107. Jeg mener ikke, at der for sagsøgte er en mærkbar forskel mellem en enkelt leverance og en flerhed af leverancer, der kan føre til en flerhed af kompetente retter i en enkelt medlemsstat. Den væsentligste forskel for et selskab eller en borger, der er involveret i en international tvist, er at kunne forsvare sine interesser i en anden medlemsstat end sin egen. Selskabet eller borgeren er således tvunget til at vælge en advokat, som han kan kommunikere med, og som kender sproget, proceduren og retternes virkemåde i denne anden stat. Når sagsøgte har fundet en advokat, og han har besluttet at betro ham opgaven, er spørgsmålet, om denne advokat skal repræsentere ham i denne stat ved

retten i den ene eller den anden by, reelt uden betydning for omkostningernes størrelse.

108. Endvidere er sagsøgte i tilfælde af en flerhed af leveringssteder i en og samme medlemsstat i stand til, da selskabet kender disse steder, eftersom de er fastsat i aftalen, at forudse, hvilke retter i denne stat selskabet eventuelt kan sagsøges ved, ved at få kendskab til de gældende nationale regler.

109. Endelig skal det ved vurderingen af rækkevidden af artikel 5, nr. 1, litra b), i forordning nr. 44/2001 bemærkes, at aftaleparterne kan vælge at begrænse eller forkaste muligheden for at anvende kompetencevalgmuligheden i denne bestemmelse. De kan således i fællesskab aftale, hvilken blandt de forskellige leveringssteder der skal anvendes som kompetencekriterium. Artikel 5, nr. 1, litra b), i forordning nr. 44/2001 bestemmer nemlig, at de selvstændige kompetencekriterier skal finde anvendelse, »medmindre andet er aftalt«.

110. På samme måde kan aftaleparterne ligeledes udpege den eller de retter, der har kompetence til at påkende tvister vedrørende aftalen, ved en værnetingaftale, som er indgået på de måder, der kræves i artikel 23 i forordning nr. 44/2001.

111. Det er på baggrund af ovenstående betragtninger min opfattelse, at kompetencevalgmuligheden i artikel 5, nr. 1, litra b), i forordning nr. 44/2001 finder anvendelse i tilfælde af en flerhed af leveringssteder, når disse steder befinder sig på en enkelt medlemsstats område.

112. Denne opfattelse forekommer mig ikke at stride mod Domstolens løsning i Besix-dommen.

113. I den sag, som gav anledning til den dom, var spørgsmålet, om kompetencevalgmuligheden i Bruxelles-konventionens artikel 5, nr. 1, fandt anvendelse i et tilfælde, hvor den forpligtelse, der lå til grund for sagen, bestod i en eksklusivitetsklausul, hvorved to virksomheder gensidigt havde forpligtet sig til at handle samlet i forbindelse med et offentligt udbud og ikke at knytte sig til andre partnere.

114. Domstolen fandt, at denne kompetencevalgmulighed ikke fandt anvendelse i et sådant tilfælde, fordi den omtvistede aftaleforpligtelse bestod i en undladelsesforpligtelse, der ikke indeholdt nogen geografisk

begrænsning. Domstolen fastslog derfor, at det ikke var muligt at fastlægge et enkelt opfyldelsessted, eftersom den pågældende forpligtelse skulle opfyldes i alle medlemsstaterne.

115. Denne løsning kan efter min opfattelse ikke overføres, når alle aftalens opfyldelsessteder befinder sig i en enkelt medlemsstat [30].

116. Det skal nu undersøges, om sagsøgeren i henhold til forordning nr. 44/2001 kan anlægge sag ved retten på et leveringssted efter selskabets valg eller ved retten på et bestemt opfyldelsessted.

30 — Den i Besix-dommen anvendte løsning kan efter min opfattelse overføres, hvis leveringsstederne befinder sig i forskellige medlemsstater. I et sådant tilfælde er det min opfattelse, at kompetencevalgmuligheden i artikel 5, nr. 1, litra b), i forordning nr. 44/2001 ikke finder anvendelse, fordi hensynet til forudsigeligheden ikke kan opfyldes, idet de eventuelt kompetente retter i henhold til denne bestemmelse befinder sig på flere medlemsstaters område. Det er ligeledes min opfattelse, at artikel 5, nr. 1, litra b), i forordning nr. 44/2001 i et sådant tilfælde under hensyn forudsigeligheden af de i forordningen fastsatte kompetenceregler og vanskelighederne med anvendelsen af den nævnte bestemmelse heller ikke finder anvendelse. Bestemmelsens anvendelse skal på grund af dens rent subsidiære karakter isoleres til det tilfælde, der er omhandlet i Kommissionens forslag til forordning fra 1999, dvs. når leveringsstedet for varerne eller for tjenesteydelserne befinder sig i en tredjestat. Når varerne eller tjenesteydelserne leveres i flere medlemsstater, kan den kompetente ret efter min opfattelse kun være retten på sagsøgtes bopæl i overensstemmelse med princippet i artikel 2 i forordning nr. 44/2001.

B — *Om sagsøgeren i henhold til artikel 5, nr. 1, litra b), i forordning nr. 44/2001 kan anlægge sag ved retten på et leveringssted efter selskabets valg eller ved retten på et bestemt opfyldelsessted*

117. Kommissionen har anført, at hvis en af leverancerne har karakter af den væsentligste, mens de andre forekommer at være sekundære leverancer, skal sagsøgeren anlægge sag ved retten på opfyldelsesstedet for hovedleverancen. Hvis der ikke er en hovedleverance, kan sagsøgeren sagsøge sagsøgte ved retten på et af leveringsstederne efter eget valg.

118. Kommissionen har således foreslået i forbindelse med artikel 5, nr. 1, litra b), i forordning nr. 44/2001 at overføre sondringen mellem hovedforpligtelsen og den accessoriske forpligtelse, der blev opstillet i Shenavai-dommen.

119. Jeg er ikke velvilligt indstillet over for Kommissionens forslag af følgende grunde.

120. For det første er det min opfattelse, at dette forslag ikke har hjemmel i forordning nr. 44/2001.

121. Forordningens artikel 5, nr. 1, litra b), tilsigter, således som det er fremgået, at tildele en enkelt ret alle de sager, der støttes på den samme aftale. Den bestemmer endvidere, at denne ret er retten på opfyldelsesstedet for den ydelse, der er karakteristisk for aftalen, med henblik på, at parterne let kan fastsætte den, og at den generelt svarer til den ret, der har den nærmeste tilknytning til tvistens forhold.

122. Jeg har allerede anført, at hensynet til forudsigeligheden i forordning nr. 44/2001 er opfyldt fra det tidspunkt, hvor alle opfyldelsesstederne befinder sig i den samme medlemsstat, idet sagsøgte ved, at medmindre andet er aftalt, kan selskabet sagsøges ved retten på et af disse opfyldelsessteder.

123. Det er ligeledes fremgået, at når påstanden uden forskel vedrører alle leverancerne, har alle retterne på det område, hvor der er sket levering, den samme nærhed med tvistens forhold. Hensynet til forudsigeligheden, der ligger bag artikel 5, nr. 1, litra b), i forordning nr. 44/2001, er dermed opfyldt på samme måde, hvis sagsøgeren sagsøger sagsøgte ved retten på et hvilket som helst leveringssted [31].

124. På grundlag af disse betragtninger finder jeg ikke i forordning nr. 44/2001 god grund til at indføre nye kriterier, der skal afgøre, ved hvilken ret der skal anlægges sag i tilfælde af flere leveringssteder, når påstanden vedrører alle leverancerne.

125. For det andet er det min opfattelse, at Kommissionens synspunkt, hvis det tages til følge, vil have den følge, at der i ordningen med kompetencevalgmuligheder i sager om kontraktforhold i forordning nr. 44/2001 genindføres komplekse kriterier, som fællesskabslovgiver åbenbart har ønsket at forlade. Det vil nemlig være meget vanskeligt for aftaleparterne klart at fastlægge, fra hvilket tidspunkt en leverance har karakter af at være væsentlig. En sådan kvalificering vil atter være afhængig af præciseringer, der kun kan komme fra retspraksis.

31 — Situationen ville være anderledes, hvis påstanden specifikt vedrørte varerne i den ene eller anden konkrete leverance. I et sådant tilfælde er det min opfattelse, at hensynet til forudsigeligheden, der ligger bag artikel 5, nr. 1, i forordning nr. 44/2001, forpligter sagsøgeren til at anlægge sag ved retten eller en af retterne på disse varers leveringssted.

126. Dette er grunden til, at jeg ikke mener, at forordning nr. 44/2001 berettiger indførelsen af kriterier som de af Kommissionen påtænkte med henblik på at fastlægge, ved hvilke retter på hvilke leveringssteder sagsøgte kan sagsøges.

127. Jeg mener så meget desto mere heller ikke, at forordning nr. 44/2001 giver sagsøgeren en ret til at anlægge sag ved retten på et hvilket som helst leveringssted. Det er ikke min opfattelse, at forordningen tilsigter at garantere sagsøgeren en sådan valgfrihed. Det, der kræves i henhold til forordningens artikel 5, nr. 1, litra b), er efter min opfattelse, at sagsøgeren kan sagsøge sagsøgte ved retten på et af stederne for levering af varer, og at denne ret påkender alle tvister vedrørende den samme aftale. Denne bestemmelse pålægger med andre ord sagsøgeren at sagsøge sagsøgte ved retten på et område, hvor der er sket levering, og at denne ret er den eneste nationale ret, der har kompetence til at påkende alle tvister, der knytter sig til parternes aftale om salg af varer.

128. Spørgsmålet, om alle retterne på det område, hvor der er sket levering, har kompetence til at påkende en sådan påstand, der vedrører alle leverancerne, eller om denne form for tvist er omfattet af kompetencen hos en bestemt af disse retter, er imidlertid efter min opfattelse omfattet af procesautonomien hos den medlemsstat, på hvis område varerne er blevet leveret.

129. Det er dermed i det omfang denne medlemsstats retsregler ikke fastsætter specielle kompetenceregler, at sagsøgte, når påstanden vedrører alle leverancerne, kan sagsøges ved retten på et af leveringsstederne efter sagsøgers valg.

130. På grundlag af ovenstående foreslår jeg, at det af Oberster Gerichtshof stillede spørgsmål besvares med, at artikel 5, nr. 1, litra b), i forordning nr. 44/2001 finder anvendelse i tilfælde af en flerhed af leveringssteder, når varerne i overensstemmelse med det mellem parterne aftalte er blevet leveret forskellige steder på en enkelt medlemsstats område. Når påstanden vedrører alle leverancerne, henhører spørgsmålet, om sagsøgeren kan sagsøge sagsøgte ved retten på et leveringssted efter hans valg eller udelukkende ved retten på et af disse steder, under den medlemsstats retsregler, på hvis område varerne er blevet leveret. Hvis denne stats retsregler ikke fastsætter specielle kompetenceregler, kan sagsøgeren sagsøge sagsøgte ved retten på et leveringssted efter hans valg.

IV — Forslag til afgørelse

131. På grundlag af ovenstående betragtninger foreslår jeg Domstolen at besvare det af Oberster Gerichtshof stillede præjudicielle spørgsmål således:

»Artikel 5, nr. 1, litra b), i Rådets forordning (EF) nr. 44/2001 af 22. december 2000 om retternes kompetence og om anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser på det civil- og handelsretlige område finder anvendelse i tilfælde af en flerhed af leveringssteder, når varerne i overensstemmelse med det mellem parterne aftalte er blevet leveret forskellige steder på en enkelt medlemsstats område. Når påstanden vedrører alle leverancerne, henhører spørgsmålet, om sagsøgeren kan sagsøge sagsøgte ved retten på et leveringssted efter hans valg eller udelukkende ved retten på et af disse steder, under den medlemsstats retsregler, på hvis område varerne er blevet leveret. Hvis denne stats retsregler ikke fastsætter specielle kompetenceregler, kan sagsøgeren sagsøge sagsøgte ved retten på et leveringssted efter hans valg.«